

**Sesizare CC - art.285 alin.(2) CPP; art.23 alin.(3) CPP; Golul normativ - art.6 lit.b)
din Legea nr.1545/1998**

De la : Judecător OJOGA ANDREI

mie., 23 oct., 2024 16:02

Subiect : Sesizare CC - art.285 alin.(2) CPP; art.23 alin.(3) CPP;
Golul normativ - art.6 lit.b) din Legea nr.1545/1998

📎 2 fișiere atașate

Către : secretariat <secretariat@constcourt.md>

--

Prin prezenta, se solicită confirmarea recepționării corespondenței electronice cu 2
atașamente.

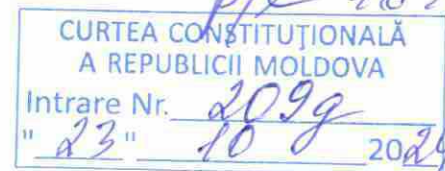
Notă 1: La descărcarea fișierului, poate fi vizualizat documentul semnat electronic.

Notă 2: Verificarea autenticității semnării fișierului electronic, poate fi efectuată la adresa:
www.msign.gov.md

Echipa judecătorului Andrei Ojoga,
Judecătoria Chișinău, sediul Centru

📎 **Sesizare CC - dosar nr.2-582-24.PDF**
13 MB

📎 **2_582_24 Godonoagă Vadim vs MJ.pdf**
475 KB

*Excepție de neconstituționalitate
în temeiul art.135 (1) din Constituție*

Autorul: Avocatul Vladimir Grosu

Obiectul

Exercitarea controlului de constituționalitate:

- Sintagma "*nereabilitare a persoanei, prevăzute la art. 275 pct. 4*" de la al.2 art.285 CPP, prin prisma art.20 (Accesul liber la justiție), art.21 (Prezumția nevinovăției), art.26 (Dreptul la apărare), art.28 (Viața intimă, familială și privată), art.53 al.2 (Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică), art.22 (neretroactivitatea legii), art.23 (Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle) din Constituție;
- Sintagma "*încetarea urmăririi penale pe temei de reabilitare*" din al.3 art.23 CPP, prin prisma art.20 (Accesul liber la justiție), art.21 (Prezumția nevinovăției), art.26 (Dreptul la apărare), art.28 (Viața intimă, familială și privată), art.53 al.2 (Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică), art.23 (Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle) din Constituție;;
- Golul normativ de la art.6 lit.b) din Legea 1545/1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești - "*b) scoaterii persoanei de sub urmărire penală sau încetării urmăririi penale pe temeiuri de reabilitare;*" în partea ce ține de omisiunea legislativă de a prevedea posibilitatea repunerii în drepturi (recuperării costurilor/pierderilor) a persoanelor în privința cărora cauza penală a fost încetată în baza expirării termenului de prescripție de tragere la răspundere penală, prin prisma art.20 (Accesul liber la justiție), art.21 (Prezumția nevinovăției), art.26 (Dreptul la apărare), art.28 (Viața intimă, familială și privată), art.53 al.2 (Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică), art.23 (Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle), art.1 al.3 (Stat de drept/ securitatea raporturilor juridice) din Constituție.

Circumstanțele de fapt

În fapt, urmărirea penală în cauza nr. 2020970129, a fost începută la 24 februarie 2020, de către organul de urmărire penală al Centrului Național Anticorupție, în temeiul unei bănuieli rezonabile cu privire la săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 324 alin. (1) Cod penal.

La 25 mai 2020, la cauza penală nr. 2020970129 a fost conexată cauza nr. 2020970196.

Prin ordonanța procurorului în Procuratura Anticorupție, Igor Pasat din 27 mai 2020, Godonoagă Vadim a fost pus sub învinuire, fiindu-i imputată comiterea infracțiunilor prevăzute de art. 332 alin. (1) și art. 324 alin. (4) Cod penal.

La 02 iunie 2020, cauza penală de învinuire a lui Godonoagă V. în săvârșirea infracțiunilor prevăzute de art. 332 alin. (1) și art. 324 alin. (4) Cod penal a fost expediată în Judecătoria Soroca, sediul Florești, pentru examinare în fond.

În cadrul ședinței preliminare, la 22 august 2022, avocatul Ilie Gîlca în interesele inculpatului Godonoagă V. a înaintat o cerere prin care s-a solicitat încetarea procesului penal în legătură cu expirarea termenului de prescripție.

Prin sentința Judecătoriei Soroca, sediul Florești din 27 martie 2023, procesul penal în privința lui Godonoagă V. în comiterea infracțiunilor prevăzute de art. 324 alin.(4), art. 332 alin.(1) Cod penal, a fost încetat în legătură cu intervenirea termenului de prescripție prevăzut la art.60 alin.(1) lit.a) Cod penal, cu liberarea acestuia de răspundere penală.

Instanța de fond și-a întemeiat sentința în baza art. 350 alin. (1) și (2) CPP, potrivit căruia dacă în ședința preliminară s-au constatat temeiurile prevăzute în art.332, instanța, prin sentință motivată, încetează procesul penal în cauza respectivă.

Procurorul a contestat sentința cu recurs, solicitând casarea acesteia cu dispunerea rejudecării cauzei de către prima instanță în alt complet de judecată.

Prin decizia irevocabilă a Curții de Apel Bălți din 15 noiembrie 2023, recursul a fost respins ca neîntemeiat, sentința primei instanțe fiind menținută fără modificări.

Deci, în privința lui Godonoagă V. a fost emisă o sentință de încetare a procesului în legătură cu expirarea termenului de prescripție, la faza ședinței preliminare, fără a fi examinate probele în ședința de judecată și fără a fi constatată vinovăția acestuia în săvârșirea infracțiunilor imputate.

Expirarea termenului de prescripție în conformitate cu prevederile art. 275 pct. 4) din CPP, este o circumstanță care excluce urmărirea penală.

Legea procesual penală indică expres că în situația în care se constată expirarea termenului de prescripție, urmărirea penală în general nu poate fi începută.

Art. 350 alin.(1) CPP obligă instanța de judecată în mod imperativ că „dacă în ședința preliminară s-au constatat temeiurile prevăzute în art.332, instanța, prin sentință motivată, încetează procesul penal în cauza respectivă.”

Potrivit art. 60 alin. (1) pct. a) din Codul penal, persoana se liberează de răspundere penală dacă din ziua săvârșirii infracțiunii au expirat 2 ani de la săvârșirea unei infracțiuni ușoare.

Pe parcursul examinării cauzei penale, inclusiv după expirarea termenului de prescripție a răspunderii penale (aprilie 2020-noiembrie 2023), reclamantul a fost suspendat din funcție în baza demersului procurorului, fiind lipsit de sursă de venit, precum și a fost reținut.

Drept pertinent

Constituția Republicii Moldova

Articolul 1 - Statul Republica Moldova

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.

Articolul 20 - Accesul liber la justiție

(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.

Articolul 21 - Prezumția nevinovăției

Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată pînă cînd vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale.

Articolul 22 - Neretroactivitatea legii

Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nici o pedeapsă mai aspră decît cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos.

Articolul 23 - Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică. (2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.

Articolul 26 - Dreptul la apărare

(1) Dreptul la apărare este garantat.

(2) Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.

(3) În tot cursul procesului, părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.

(4) Amestecul în activitatea persoanelor care exercită apărarea în limitele prevăzute se pedepsește prin lege.

Articolul 28 - Viața intimă, familială și privată

Statul respectă și ocrotește viața intimă, familială și privată.

Articolul 53 - Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică

(2) Statul răspunde patrimonial, potrivit legii, pentru prejudiciile cauzate prin erorile săvîrșite în procesele penale de către organele de anchetă și instanțele judecătorești.

Articolul 54 - Restrîngerea exercițiului unor drepturi

sau al unor libertăți

(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrîngeri decît celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale,

bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.

Codul penal

Articolul 110. Noțiunea de antecedente penale

Antecedentele penale reprezintă o stare juridică a persoanei, ce apare din momentul rămîinerii definitive a sentinței de condamnare, generînd consecințe de drept nefavorabile pentru condamnat pînă la momentul stingerii antecedentelor penale sau reabilitării.

Articolul 111. Stingerea antecedentelor penale

(1) Se consideră ca neavînd antecedente penale persoanele:

- a) liberate de pedeapsă penală;
- b) liberate, potrivit actului de amnistie, de răspunderea penală;

Articolul 112. Reabilitarea judecătorească

(2) Reabilitarea anulează toate incapacitățile și decăderile din drepturi legate de antecedentele penale.

Codul de procedură penală

Articolul 8. Prezumția nevinovăției

(1) Persoana acuzată de săvîrșirea unei infracțiuni este prezumată nevinovată atîta timp cît vinovăția sa nu-i va fi dovedită, în modul prevăzut de prezentul cod, într-un proces judiciar public, în cadrul căruia îi vor fi asigurate toate garanțiile necesare apărării sale, și nu va fi constatată printr-o hotărîre judecătorească de condamnare definitivă.

(2) Nimeni nu este obligat să dovedească nevinovăția sa.

(3) Concluziile despre vinovăția persoanei de săvîrșirea infracțiunii nu pot fi întemeiate pe presupuneri. Toate dubiile în probarea învinuirii care nu pot fi înlăturate, în condițiile prezentului cod, se interpretează în favoarea bănuțului, învinuitului, inculpatului.

Art.23. Asigurarea drepturilor victimei în urma infracțiunilor, abuzurilor de serviciu și erorilor judiciare

(1) Legea procesuală penală asigură drepturile victimei în urma infracțiunilor sau abuzurilor de serviciu, precum și ale persoanei condamnate sau arestate nelegitim ori lezate în drepturi în alt mod.

(2) ....

(3) Persoana achitată sau în privința căreia s-a dispus scoaterea de sub urmărire penală ori încetarea urmăririi penale pe temei de reabilitare are dreptul să fie repusă în drepturile personale pierdute, precum și să fie despăgubită pentru prejudiciul care i-a fost cauzat.

Articolul 275. Circumstanțele care exclud urmărirea penală

Urmărirea penală nu poate fi pornită, iar dacă a fost pornită, nu poate fi efectuată, și va fi încetată în cazurile în care:

- 1) nu există faptul infracțiunii;
- 2) fapta nu este prevăzută de legea penală ca infracțiune;
- 3) fapta nu întrunește elementele infracțiunii;
- 4) a intervenit termenul de prescripție sau amnistia;

....

Articolul 285. Încetarea urmăririi penale

(1) Încetarea urmăririi penale este actul de liberare a persoanei de răspunderea penală și de finalizare a acțiunilor procedurale, în cazul în care pe temei de nereabilitare legea împiedică continuarea acesteia.

(2) Încetarea urmăririi penale are loc în cazurile de nereabilitare a persoanei, prevăzute la art. 275 pct. 4 -9) din prezentul cod, precum și dacă există cel puțin una din cauzele prevăzute la art. 53 din Codul penal sau dacă se constată că:

....

(7) Încetarea urmăririi penale și liberarea persoanei de răspundere penală nu pot avea loc contrar voinței acesteia ori a reprezentantului legal, inclusiv în cazul cererii de reabilitare a persoanei decedate. În acest caz, urmărirea penală continuă.

Art.390 Sentința de achitare

(3) Sentința de achitare duce la reabilitarea deplină a inculpatului.

Articolul 332. Încetarea procesului penal în ședința de judecată

(1) În cazul în care, pe parcursul judecării cauzei, se constată vreunul din temeiurile prevăzute în art. 275 pct. 5) -9), 285 alin. (2), precum și în cazurile prevăzute în art.53-60 din Codul penal, instanța, prin sentință motivată, încetează procesul penal în cauza respectivă.

...

(5) În cazul prevăzut la art. 275 pct. 4), încetarea procesului penal nu se admite fără acordul inculpatului. În acest caz, procedura continuă în mod obișnuit.

Legea 1545/1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești

Art. 6. - Dreptul la repararea prejudiciului, în mărimea și modul stabilite de prezenta lege, apare în cazul:

a) devenirii definitive și irevocabile a sentinței de achitare;

b) scoaterii persoanei de sub urmărire penală sau încetării urmăririi penale pe temeiuri de reabilitare;

Art. 7. - În cazurile menționate la art. 3 alin. (1), persoanei fizice sau juridice i se compensează sau i se restituie:

- a) salariul și alte venituri provenite din muncă, ce constituie sursa ei principală de existență, de care a fost privată în urma acțiunilor ilicite;

*****

În drept,

➤ **Referitor la încălcarea art.53 din Constituție - Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică**

Art.53 al.2 din Constituție consacră dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică, inclusiv în partea răspunderii Statului pentru prejudiciile cauzate prin erorile săvârșite în procesele penale de către organele de anchetă și instanțele judecătorești.

Potrivit jurisprudenței Curții Constituționale "... art. 53 din Constituție prevede că persoana vătămată de o autoritate publică este îndreptățită să obțină repararea pagubei necondiționat, ..." (HCC nr.37/2001 pentru controlul constituționalității prevederilor art.43 din Legea bugetului pe anul 2001 nr. 1392-XIV din 30 noiembrie 2000, pag.4).

Deci, norma constituțională nu restrânge dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică de a fi repusă în drepturi doar la cazurile când procesul penal s-a soldat cu achitare etc., dar prevede toate situațiile de erori admise de organele de anchetă sau instanțele judecătorești, adică cuprinde și cazurile de comitere de erori neintenționate, cazuri când nu s-a stabilit vinovăția unui funcționar sau instanțe concrete. Important este ca eroarea să afecteze drepturile persoanei trecute prin mașinăria procesual-penală a Statului!

De menționat, că art.53 al.2 din Constituția RM este mult mai larg decât prevederea analogică - art.3 Protocolul 7 CEDO " Dreptul la despăgubiri în caz de eroare judiciară", conform căruia "Atunci când o condamnare penală definitivă este ulterior anulată sau când este acordată grațierea, pentru că un fapt nou sau recent descoperit dovedește că s-a produs o eroare judiciară, persoana care a suferit o pedeapsă din cauza acestei condamnări este despăgubită conform legii ori practicii în vigoare în statul respectiv, cu excepția cazului în care se dovedește că nedescoperirea în timp util a faptului necunoscut îi este imputabilă în tot sau în parte."

Art.53 al.2 în mod clar cuprinde și cazurile de despăgubire inclusiv pentru erorile procesuale admise, cu sau fără vinovăția persoanei/organului care a gestionat cauza penală, în procesele penale soldate cu sentințe/decizii - altele decât de condamnare.

În continuarea ideii din art.53 al.2 din Constituție vine al.1 art.23 CPP, care stipulează că Legea procesuală penală asigură nu numai drepturile victimei și ale persoanei condamnate sau arestate nelegitim, dar și a persoanei lezate în drepturi în alt mod.

Pe de altă parte, al.3 art.23, în mod inexplicabil, restrânge conținutul/situațiile descrise la al.1 art.23 și la art.53 al.2 din Constituție, reducând cercul subiecților care pot cere repunerea în drepturile personale pierdute în urma erorilor organelor de anchetă/judecătorești doar la - persoana achitată, persoana scoasă de sub urmărire penală ori persoana în privința căreia s-a încetat urmărirea penală pe teme de reabilitare.

Al.3 art.23 este dezvoltat de art.6 al Legii 1545/1998, conform căruia dreptul la repararea prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești de asemenea îl au doar persoanele în privința cărora urmărirea penală a fost încetată pe temeii de reabilitare.

Astfel, persoana în privința căreia s-a încetat urmărirea penală pe temeii de nereabilitare, cum este cazul încetării cauzei penale pe temeii expirării prescripției răspunderii penale, nu este în drept să ceară repunerea în drepturile personale pierdute, chiar dacă în cadrul procesului penal au avut loc erori sau încălcări de lege care afectează drepturile fostului acuzat/inculpat.

Considerăm că această limitare a drepturilor persoanei, care a trecut printr-o urmărire/proces penal finalizat și catalogat drept "temeii de nereabilitare", în speță – în baza expirării termenului de prescripție a răspunderii penale, nu este justificată prin prisma spiritului art.53 al.2 din Constituție. Normele infra-constituționale trebuie să reglementeze situațiile juridice prin prisma sensului și spiritului normei constituționale, dar nu să o restrângă. Altfel, legiutorul de legi ordinare se transformă în legiutor constituțional și, de fapt, modifică Constituția într-un mod care ocolește Constituția, ceea ce trebuie sancționat prin neconstituționalitate.

O întrebare fundamentală care apare în speță – care este rațiunea care stă în spatele repunerii în drepturi prin acordarea costurilor în cauze penale?

În trecut, dominantă era idea, că a avea o sentință de achitare reprezintă o compensare suficientă. În prezent această abordare este depășită. Dacă e să facem o paralelă cu procesul civil în care partea care a pierdut procesul îi compensează câștigătorului costurile suportate, atunci într-un proces penal – fiecare inculpat ne-condamnat - este un litigant de succes. Astfel, putem afirma că idea "compensării" sau, cu alte cuvinte, recuperarea pierderilor (dar – nu obținerea de avantaje) – este rațiunea de bază în acordarea costurilor, atât în cauze civile cât și în cele penale!

Totodată, dacă este să privim costurile procedurii penale nu ca "răsplată" în sensul obținerii de avantaje, dar ca o compensare a pierderilor care nu ar trebui să le suporte nimeni care își valorifică dreptul la apărare în cadrul unui proces penal, atunci nu este nimic "greșit" sau injust în a acorda costuri în cazuri¹ de încetare pe motiv de expirare a prescripției, pentru a nu pune în pericol principiul prezumției de nevinovăție, dreptul de acces la justiție, dreptul de proprietate.

Termenul "eroare" din al.2 art.53 din Constituție urmează a fi înțeles ca eroare în înfăptuirea justiției, care poate avea loc și se extinde și asupra omisiunilor care afectează drepturile persoanei, admise în cadrul unei cauze penale, indiferent de faptul dacă vinovăția inculpatului a fost sau nu demonstrată! Continuarea procesului penal după expirarea termenului de prescripție combinată, în particular, cu limitări ale drepturilor sau alte măsuri restrictive aplicate inculpatului, cum ar fi – suspendarea din funcție (pe parcursul perioadei procesului când prescripția este expirată) etc., supunerera continua la cheltuieli de asistență juridică sau alte pierderi - nu reprezintă măsuri necesare, care pot rămâne fără recompense adecvate. În cazuri mai grave, un inculpat poate fi extrădat cu încălcări serioase de procedură – prin răpire,

¹ Cazuri, în opinia unor autori, în care acuzatul/inculpatul poate fi considerat doar "tehnic" nevinovat.

însă ulterior – condamnat: condamnarea nu anihilează caracterul ilegal al actului de procedură comis!

În unele jurisdicții străine/internaționale încălcările grave de procedură pot duce chiar la constatări din partea instanței că gravitatea încălcării se transformă în abuz de proces (UK) și duce la lipsa de jurisdicție a tribunalului (TPIY); în rezultat, tribunalul încetează procesul fără a condamna inculpatul chiar dacă o asemenea perspectivă este extrem de reală, dar legea Rep. Moldova refuză să repună în drepturi, să compenseze pierderile în astfel de situații de încălcări flagrante ale drepturilor omului.

Curtea Constituțională a subliniat în jurisprudența sa că prescripția este o cauză care înlătură atât răspunderea penală, cât și executarea pedepsei. Trecerea timpului face, în anumite condiții, fie ca legea penală să nu se mai aplice, fie ca sancțiunea aplicată să nu se mai execute. Concomitent cu expirarea termenului prescripției tragerii la răspundere penală se stinge și dreptul statului de a stabili răspunderea penală și de a aplica pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea comisă, stingându-se totodată și obligația infracțorului de a mai suporta consecințele săvârșirii infracțiunii (HCC 15/2018, §26). De aici apare întrebarea, dacă după expirarea prescripției răspunderii penale, cauza penală continuă, dreptul inculpatului cum se respectă și se repune în drepturi?! Dacă expirarea termenului prescripției tragerii la răspundere penală stinge dreptul statului de a stabili răspunderea penală, de ce încetarea procesului penal pe temeiul expirării prescripției răspunderii penale este unul de nereabilitare odată ce răspunderea penală nu a fost stabilită?

Cadrul legal național criticat în materia repunerii în drepturi, compensării costurilor în cauze penale, care de altfel abordează sumele acordate (în baza Legii 1545/1998) ca compensare a pierderilor și nu ca răsplată/ obținere de avantaje, este confuz și bazat în mare măsură pe idei/teorii depășite privind relația dintre stat și cetățean.

- Urmărire penală "rea-intenționată". Cadrul legal actual nu permite repunerea în drepturi, compensarea pierderilor/prejudiciului cauzat acuzatului pentru o urmărire penală "rea-intenționată" – în cazul începerii urmăririi cu bună-știință sau fără temei rezonabil a crede că se va ajunge la pronunțarea sentinței până la data expirării prescripției răspunderii penale: în acest caz cheltuielile și pierderile cauzate acuzatului/inculpatului sunt suportate fără nici un sens.

Costuri punitive cu efect de prevenție.

Prevederi legale care ar permite recuperarea costurilor/pierderilor în contul acuzatului/inculpatului "mai puțin vinovat" poate avea, în unele situații, efect preventiv prin a preîntâmpina urmăriri penale frivole, superficiale, fără conținut și scop real de a descoperi vreo infracțiune și de a ajunge la un verdict. Astfel pot fi pedepsiți cei care inițiază astfel de cauze penale. Compensarea cheltuielilor la astfel de acuzați poate avea ca efect descurajarea practicelor inacceptabile de investigare și urmărire penală (tergiversare a procesului, punerea sub acuzare în mod repetat pentru aceeași faptă, punerea sub acuzare pentru o faptă care nu are șanse reale de a se finaliza cu verdict de condamnare, pentru că reprezintă de fapt "relații civile" etc.).

Mai mult, chiar și inculpații condamnați ar trebui să beneficieze de compensarea pierderilor dacă în privința lor au fost utilizate practice inacceptabile de urmărire penală

sau investigație (măsuri speciale de investigație care nu au fost necesare pentru descoperirea infracțiunii etc.)

Concluzii. Prevederile legislative, de genul Legii 1545/1998, ar trebuie să prevadă posibilitatea repunerii în drepturile personale pierdute în urma erorilor organelor de anchetă/ judecătorești și pentru persoanele în privința căreia s-a încetat urmărirea/cauza penală pe temeiul de nereabilitare – expirarea termenului de tragere la răspundere penală.

➤ Reabilitarea și *Nullum crimen, nulla poena, sine lege*: reabilitarea – valoare de rang constitutional; încălcarea dreptului la viață privată

- Despre esența/rațiunea reabilitării.

Normele criticate privesc persoana, în privința căreia s-a încetat urmărirea penală pe temeiul prescrierii răspunderii penale, de dreptul de a fi repusă în drepturi, inclusiv de a i se recupera pierderile suportate, deoarece legea consideră acest temei de finalizare a cauzei penale unul rușinos, de - "de nereabilitare".

Dar, ce înseamnă (ne)reabilitare?!

Reabilitarea este un concept al sistemului justiției penale și este privită de doctrină și legile penale, inclusiv a Republicii Moldova, prin prisma scopurilor pedepsei penale, de rând cu restabilirea echității sociale, corectarea/reeducarea condamnatului, prevenția specială (incapacitarea) și prevenția generală.

Reabilitarea ca concept al justiției penale, unul din scopurile pedepsei penale, se adresează infractorilor, pe care îi concepe ca agenți morali, care au acționat amoral și cărora pedeapsa le trimite mesaje că ei au acționat amoral.²

Ideea de reabilitare este folosită pentru a justifica obiectivele disciplinare și intervenția paternalistă a statului, în timp ce, pe de altă parte, servește la promovarea drepturilor de bază ale condamnaților. Cele două modele contradictorii de reabilitare - unul autoritar și paternalist în natură (versiunea subtilă a modelului represiv învechit al corectării) și celălalt umanist și centrat pe libertate – explică funcțiile și semnificația scopului reabilitării (schimbarea semnificativă poate rezulta doar din propria perspectivă a individului și este folosit dialogul pentru a încuraja procesul de auto-descoperire; acest model se urmărește să se trezească la condamnați o conștientizare profundă a relațiilor lor cu restul societății, rezultând într-un sentiment autentic de responsabilitate socială).

Conceptul reabilitării presupune intervenții (din partea organelor Statului), prin diverse tehnici, procedee etc., în comportamentul, atitudinea infractorului față de infracțiunea comisă pentru a-l reforma, schimba.

În funcție de scopurile atribuite reabilitării, în doctrina de specialitate pot fi deosebite 5 concepții ale reabilitării: reabilitarea – anti-recidivism; reabilitarea – reducerea prejudiciului; reabilitarea – terapie; reabilitarea – perfecționare morală; reabilitarea – restaurare (a relațiilor sociale, a statutului infractorului).

---

² Hampton, Moral education theory of punishment, pp.214-215.

Reabilitarea ținteste capacitățile morale ale persoanei care sunt relevante sub aspectul răspunderii penale.

În baza celor expuse, apare întrebarea: de ce statul vrea să "reabiliteze", să reformeze capacitățile morale ale persoanei, în privința căreia s-a încetat urmărirea penală pe temeiul prescripției răspunderii penale, a cărei vinovăție niciodată nu a fost examinată și nici constatată de instanța de judecată? Cât de justificată este această intervenție a Statului, care de fapt comportă elemente inerente unei pedepse penale, care nu a fost aplicată de nici o instanță de judecată?

Respectarea echității procedurale sporește reabilitarea. Acest statut juridic generează sentimente de valoare de sine și încredere în sistemul juridic. Deci, posibilitatea legală de a fi repusă în drepturi, inclusiv prin recuperarea pierderilor suportate, chiar și a persoanei care nu a ajuns încă a fi reabilitată, de fapt corespunde cu obiectivele reabilitării, și nu situația inversă - consfințită în normele legale criticate.

- *"Nullum crimen, nulla poena, sine lege"*.

Conform principiului "*nullum crimen, nulla poena, sine lege*" singurul temei valabil al pedepsei este pedepsirea potrivit legii.

O decizie formală de încetare a cauzei penale în baza expirării prescripției răspunderii penale, considerată ca fiind "temei de nereabilitare", trebuie calificată drept „pedeapsă” în sensul art. 22 din Constituție, care afectează reputația persoanei (similar cu pedeapsa publicării sentinței de condamnare în Franța sau alte state) și care nu este aplicată în modul prevăzut de lege.

Catalogarea "nereabilitare" este o pedeapsă deoarece din aceasta rezultă mai multe efecte punitive: prejudiciu grav pentru reputația acuzatului, publicitate negativă, prezumția de vinovăție, probleme în angajarea în câmpul muncii, imposibilitatea de a recupera pierderile suportate în baza legii 1545/1995; incertitudinea privind reabilitarea acuzatului etc.

Cadrul legal criticat este, de fapt, o rămășiță a sistemului represiv penal din timpurile și în baza gândirilor anterioare, când condamnaților la închisoare, pentru a li se face viața mai grea, li se mai impuneau și alte poveri, pe lângă privațiunea de libertate, - munca forțată, deținerea permanentă în cătușe etc. Analogic cu cele menționate, Statul, deși formal nu condamnă faptuitorul din cauza expirării prescripției, totuși îi impune o povară - încetarea cauzei se califică drept temei de ne-reabilitare - în pofida faptului că vinovăția sa nu a fost stabilită prin sentință de condamnare!

Durata procesului până la încetare în temeiul expirării prescripției răspunderii penale - reprezintă în sine o povară, care s-ar putea să nu fie dreaptă, justă și care ar necesita o restabilire în drepturi. Cu toate acestea, Statul pedepsește persoana prin atribuirea statutului de "persoană ne-reabilitată".

"Nulla poena, nullum crimen, sine lege" este o normă-principiu de rang constituțional, respectiv și scopul de reabilitare al pedepsei are rădăcini constituționale - în art. 22 din Constituție, în sensul că nu se poate de improșcat cu el la nimereală, fără distincție și neținând cont de cazul specific al persoanei.

Noțiunea de pedeapsă penală limitează considerabil posibilitatea de a adăuga elemente punitive, inclusiv - intervenții în scop de reabilitare, indiferent de motivația acestora, închisorii sau altor sancțiuni penale.

Drept la reputație. Potrivit jurisprudenței CtEDO, dreptul la reputație se referă atât la reputația social, cât și profesională. (*Denisov v. Ukraine* [GC], 2018, § 112). Intervenția Statului în scop de reabilitare, fără a stabili vinovăția, și etichetarea cu statut "nereabilitare" cu tentă penală, afectează disproporționat dreptul la viață privată, sub aspect de drept la reputație. Prin adăogarea elementelor punitive statutului juridic al persoanei în privința căreia s-a încetat cauza penală pe motiv de expirare a prescripției, persoana este supusă unui tratament echivalent cu pedeapsa, statutul său juridic fiind echivalent cu cel al persoanei condamnate, cu statut juridic "pătat".

- **Sanctiune automata disproporționată.**

În hotărârea HCC nr.7/ 2015 (Legea nr. 325 din 23 decembrie 2013 privind testarea integrității profesionale) Curtea Constituțională a declarat " 101. Curtea reține, cu titlu de principiu, că acțiunile autorităților publice care reprezintă o ingerință trebuie să respecte întotdeauna principiul proporționalității. În ceea ce privește sancțiunile penale și cele disciplinare, una din cerințele acestui principiu fiind raportul rezonabil dintre gravitatea abaterii, pe de o parte, și natura și severitatea sancțiunii, pe de altă parte.

104. Curtea reține că articolul 16 alin. (2) din Legea nr. 325 din 23 decembrie 2013 nu este problematic doar în ceea ce privește principiul previzibilității și principiul interpretării restrânse, ci și din punctul de vedere al caracterului său automat, și anume cel al eliberării „obligatorii” din funcție ca urmare a comiterii unei „încălcări”.

105. Deși Curtea admite că motivele enumerate în articolul 6 alin. (2) din Lege pot atinge, în anumite cazuri, o astfel de gravitate încât aplicarea sancțiunii sau eliberarea unui agent public din funcție să fie proporțională / corespunzătoare, aplicarea automată a sancțiunii eliberării din funcție pentru orice „încălcare” nu asigură totuși respectarea principiului proporționalității dintre abaterile comise și sancțiunile aplicate. Încălcarea minoră de către un agent public a legislației anticorupție ar putea să facă, în principiu, obiectul unor sancțiuni disciplinare care ar comporta consecințe mai puțin grave decât o concediere automată, de exemplu, cu o reducere temporară a primelor.”

Atribuirea stautului "nereabilitat, urmare a încetării procesului penal în baza expirării prescripției, reprezintă de asemenea o măsură automata disproporționată, care nu permite o individualizare, persoana neavând nici o posibilitate de a se apăra.

➤ Referitor la încălcarea art.21 din Constituție - Presumția nevinovăției

Statutul de "nereabilitat" - prezumție legală în cadrul procedurii civile ulterioare (de ex. în temeiul Legii 1545/1998) și prezumția nevinovăției.

În cauza *Allen v. the United Kingdom* CtEDO a statuat că un aspect al prezumției nevinovăției ține de protecția persoanelor, care au fost achitate de o acuzație penală sau în privința cărora procedura penală a fost încetată, de a fi tratate de oficiali și autorități publice ca și cum ar fi de fapt vinovate de infracțiunea acuzată (*Allen v. the United Kingdom* [GC], no. 25424/09, § 94, ECHR 2013).

În cauza *Fleischner v. Germany* (no. 61985/12, 3 October 2019, §38) CtEDO a reiterat "58. Curtea reiterează că prezumția de nevinovăție nu se aplică numai în contextul procedurilor penale pendinte, ci **protejează și persoanele în privința cărora procedura penală a fost încetată**, de a fi tratate de funcționarii și autoritățile publice ca și cum ar fi de fapt vinovate de infracțiunea acuzată (a se vedea *Bikas v. Germania*, nr. 76607/13, 25 ianuarie 2018, și *Allen v. Regatul Unit* [GC], nr. 25424/09, § 94, CEDO 2013).

În *Allen*, Curtea a formulat principiile derivate din prezumția nevinovăției, inclusiv că "prezumția de nevinovăție va rămâne după încheierea procesului penal pentru a se asigura că, în ceea ce privește orice acuzație care nu a fost demonstrată, nevinovăția persoanei în cauză este respectată. Această preocupare supremă se află la baza abordării Curții în ceea ce privește aplicabilitatea articolului 6 § 2 în aceste cazuri." (*Allen v. Regatul Unit*, § 103). Deci, în cazul încetării cauzei penale în baza expirării prescripției r{spunderii penale, când învinuirea nu ajunge a fi demonstrată, ex-inculpatul se bucură de prezumția nevinovăției după încetarea procesului.

S-a făcut o distincție între cazurile în care a fost pronunțată o hotărâre de achitare definitivă și cele în care procedura penală a fost încetată. În cauzele de după achitare, exprimarea suspiciunii cu privire la nevinovăția acuzatului nu mai este admisibilă. În schimb, prezumția de nevinovăție va fi încălcată după o decizie de încetare, doar atunci când o decizie judecătorească reflectă o opinie conform căreia persoana este vinovată (a se vedea *Bikas v. Germania*, § 44, și *Allen v. UK*, § 122; *Fleischner v. Germania*, § 61).

CtEDO a subliniat că **trebuie acordată o atenție deosebită la formularea raționamentului într-o hotărâre civilă după încetarea procedurii penale** (*Fleischner v. Germania*, § 69).

Normele criticate instituie prezumția, **idea preconcepută a vinovăției** acuzatului/inculpatului în privința căruia cauza penală a fost încetată pe temeiuri etichetate de nereabilitare, inclusiv în temeiul expirării prescripției, și impune judecătorului care, eventual, va judeca ulterior o cauză civilă (în baza Legii 1545/1998) să respingă acțiunea doar pe acest temei/prejudecată, ceea ce contravine jurisprudenței CtEDO – "În îndeplinirea atribuțiilor lor, membrii unei instanțe nu trebuie să plece de la **ideea preconcepută că inculpatul a săvârșit infracțiunea de care este acuzat**, iar orice îndoială ar trebui să fie interpretată în beneficiul acuzatului. (*Barberà, Messegué and Jabardo v. Spania*, 6 December 1988, § 77, Series A no. 146; *Bikas v. Germania*, no. 76607/13, 25 January 2018, §42).

În situația persoanelor care s-au adresat în instanță pentru repunerea în drepturi, compensarea pierderilor/prejudiciilor în baza Legii 1545/1998, în privința cărora cauza penală a fost încetată pe motive de nereabilitare, **instanța civilă va fi în imposibilitate să respecte prezumția de nevinovăție a reclamantului**, deoarece ea va fi obligată să respingă acțiunea pe simplul și singurul motiv de aplicabilitate automata că temeiul încetării procesului penal este unul de nereabilitare, chiar dacă în cadrul procesului penal nu au fost examinate careva probe.

În cauza *Phillips v. Regatul Unit* (*Phillips v. the United Kingdom* no. 41087/98, 5 July 2001), CtEDO, în contextual art.6§2, a examinat compatibilitatea cu CEDO a măsurii confiscării veniturilor persoanei, condamnate pentru trafic de droguri, în baza unei prezumții legale că veniturile au fost obținute din activitate criminală. CtEDO, în acest caz, a constatat lipsa încălcării deoarece prezumția legală nu purta un caracter automat, în cadrul procesului s-au respectat garanțiile procesului echitabil, inclusive că reclamantul avea posibilitatea de a aduce probe, iar instanța avea împuternicirea de a incasa sume de bani mai mici. Principala garanție pentru CtEDO, totuși, a fost aceea că prezumția legală instituită prin Legea din 1994 putea fi răsturnată dacă reclamantul ar fi demonstrat, pe baza probabilităților, că a dobândit proprietatea altfel decât prin trafic de droguri. În plus, judecătorul avea puterea de a nu aplica prezumția dacă considera că aplicarea acesteia ar genera un risc grav de injustiție/nedreptate.

Sub aspect de rezonabilitate sau proporționalitate, relevante pentru orice hotărâre va fi oportunitatea oferită inculpatului de a respinge prezumția, menținerea dreptului la apărare, flexibilitatea în aplicarea prezumției, păstrarea de către instanță a puterii de a aprecia probele, importanța a ceea ce este în joc.

Dacă e să comparăm cazul *Phillips* cu speța noastră, reclamantul/ex-acuzatul în cadrul procesului civil intentat în baza Legii 1545/1998 nu dispune de toate aceste garanții și nu poate răsturna prezumția legală că nu este "pătat", adică "nereabilitat", iar instanța nu dispune de împuternicirea de a acorda careva costuri, dacă le consideră justificate.

Acordul inculpatului la contunarea procesului penal după expirarea prescripției.

Faptul că procesul penal poate continua și după expirarea prescripției cu acordul inculpatului nu răstoarnă argumentele de mai sus, în particular, nu obligă inculpatul să continue procesul doar pentru singurul motiv – de a-și demonstra nevinovăția, deoarece prezumția nevinovăție se extinde și pe acest aspect: cerința ca o persoană să-și dovedească nevinovăția a fost considerată o încălcare a articolului 6 § 2 într-o serie de cazuri (*Capecau v. Belgium*, no. 42914/98, § 23, ECHR 2005-I; *Puig Panella v. Spain*, no. 1483/02, 25 April 2006; and *Tendam v. Spain*, no. 25720/05, § 36, 13 July 2010)) și este interzisă și de al.2 art.8 CPP al Republicii Moldova.

Dacă un stat impune cerința ca nevinovăția să fie stabilită înainte ca o despăgubire să fie plătită, este inevitabilă deducția că refuzul de a plăti despăgubirea implică faptul că statul pune sub semnul întrebării nevinovăția persoanei.

Jurisprudența Curții Constituționale Federale Germane și sfera de aplicare a principiului prezumției de nevinovăție în contextul încetării acțiunii penale (rezumată de CtEDO în *Englert v. Germany*, no. 10282/83, 25 August 1987, § 22).

Printr-o hotărâre pronunțată la 26 martie 1987 (cazurile 2 Bvr 589/79, 2 Bvr 740/81 și 2 Bvr 284/85, *Europäische Grundrechte-Zeitschrift* 1987, pp. 203-209), Curtea Constituțională Federală Germană, casând hotărâri ale instanțelor de drept comun, a considerat că este incompatibil cu prezumția de nevinovăție să se menționeze printre

motivele invocate într-o decizie de încetare a procesului penal despre vinovăția inculpatului sau când o hotărâre privind cheltuielile de judecată se întemeiază pe supozitia că inculpatul a fost vinovat de o infracțiune dacă procesul nu a ajuns în stadiul în care poate fi dat verdictul. Reafirmându-și jurisprudența, Curtea Constituțională a reiterat că, în virtutea principiului prezumției de nevinovăție, nici o măsură echivalentă cu o pedeapsă nu poate fi luată împotriva unui inculpat fără ca vinovăția acestuia să fi fost stabilită în prealabil într-un proces potrivit și că nici un inculpat nu poate fi tratat ca vinovat. Curtea a adăugat că acest principiu impune ca vinovăția să fie dovedită conform legii înainte ca aceasta să poată fi reținută împotriva persoanei în cauză. În consecință, o constatare a vinovăției nu va fi legitimă în acest scop decât dacă este pronunțată la încheierea unui proces care a ajuns în stadiul în care poate fi pronunțat un verdict.

Acuzat/inculpat "mai puțin nevinovat". Sistemul nostru al justiției penale nu prevede mai multe feluri de nevinovăție: doar unul. Deci, nu există un nivel intermediar între "vinovat" și "nevinovat" de genul "mai puțin nevinovat". Concluzia care se cere aici: dacă la începutul procesului penal și al urmăririi penale toți acuzații sunt considerați nevinovați, iar pe parcursul procesului penal a intervenit prescripția, de ce automat acuzatul își pierde statutul de "nevinovat" și devine "mai puțin nevinovat"!?

Catalogarea încetării cauzei penale în baza expirării prescripției ca fiind un temei de nereabilitare înseamnă că în ochii publicului larg acuzatul este privit ca "mai puțin decât nevinovat", ceea ce contrastează cu art.21 (Prezumția nevinovăției) din Constituție, descifrat în mai mici detalii în art.8 CPP "Articolul 8. Presumția nevinovăției

(1) Persoana acuzată de săvârșirea unei infracțiuni este prezumată nevinovată atâta timp cât vinovăția sa nu-i va fi dovedită, în modul prevăzut de prezentul cod, într-un proces judiciar public, în cadrul căruia îi vor fi asigurate toate garanțiile necesare apărării sale, și nu va fi constatată printr-o hotărâre judecătorească de condamnare definitivă.

(2) Nimeni nu este obligat să dovedească nevinovăția sa.

(3) Concluziile despre vinovăția persoanei de săvârșirea infracțiunii nu pot fi întemeiate pe presupuneri. Toate dubiile în probarea învinuirii care nu pot fi înlăturate, în condițiile prezentului cod, se interpretează în favoarea bănuțului, învinuitului, inculpatului."

Deci, avem situația în care acuzatul/inculpatul, urmare a încetării cauzei penale pe baza expirării prescripției răspunderii, iese din procesul penal fără o hotărâre judecătorească de condamnare care să constate vinovăția; în baza al.2 art.8 CPP – acuzatul nu este obligat să insiste pe continuarea procesului penal pentru a-și demonstra nevinovăția, însă, în pofida la toate acestea – el continua să fie privit în societate ca "mai puțin decât nevinovat" în baza unor presupuneri – contrar al.3 art.8 CPP, și totodată acuzatul nu poate beneficia de avantajele in dubio pro reo, astfel după cum se consacră în propoziția 2 din al.3 art.8 CPP.

Omisiunea de a repune în drepturi, de a compensa acuzatul/inculpatul care a trecut printr-un proces penal încetat pe temeiul expirării prescripției ne duce spre crearea a 2

clase/tipuri de nevinovăție: nevinovăție cu repunere în drepturi (compensarea costurilor) și fără.

- Achitare pe motive "tehnice" vs. încetare pe temei de nereabilitare/prescripție.

Pe de altă parte, sunt cazuri când inculpatul este achitat pe motive "tehnice" (un martor al acuzării și-a schimat mărturiile pe parcursul procesului sau a decedat și nu mai poate da mărturie pentru partea acuzării) însă este repus în drepturi (recompensat), și atunci - care este diferența între inculpatul achitat și inculpatul cu un verdict de încetare pe temeiul expirării prescripției, care nu obține recompense pentru pierderile suportate în legătură cu urmărirea sa penală?

➤ Referitor la Limitarea accesului la justiție și a dreptului la apărare (art.20, 26 coroborate cu art.54 din Constituție)

Scop legitim. În hotărârea HCC nr.7/ 2015 (Legea nr. 325 din 23 decembrie 2013 privind testarea integrității profesionale) Curtea Constituțională a statuat că *"una dintre condițiile obligatorii pe care trebuie să le respecte ingerințele în articolele 20 și 26 din Constituție este ca acestea să urmărească cel puțin un scop legitim prevăzut de articolul 54 alin. (2) din Constituție."* În cazul etichetării acuzatului ca "nereabilitat" în urma procesului penal încetat pe temeiul prescripției, nu se observă nici un scop legitim urmărit prin asemenea blamare.

Lipsa competenței judiciare de a pune la îndoială statutul "nereabilitat" și a dispune, chiar și parțial, repunere în drepturi.

În aceeași hotărâre HCC nr.7/ 2015, Curtea a mai declarat "84. ... instanța de contencios administrativ nu deține competența judiciară să pună la îndoială faptele constatate printr-o încheiere a altei instanțe de judecată sau să constate altfel.

85. Prin urmare, Curtea constată că încheierea judecătorească pronunțată în baza articolelor 3438 din Codul de procedură civilă și 17 alineatele (2), (3) și (4) din Legea privind evaluarea integrității instituționale atribuie rezultatului testului de integritate profesională puterea lucrului judecat și afectează iremediabil drepturile funcționarului public testat de acces liber la justiție și la apărare. Astfel, procedura reglementată de articolele 3438 din Codul de procedură civilă și 17 alineatele (2), (3) și (4) din Legea privind evaluarea integrității instituționale reprezintă un impediment în realizarea unui control judiciar plenipotențiar de instanța de contencios administrativ sesizată în condițiile articolului 22 din Legea privind evaluarea integrității instituționale. Eventualul drept al funcționarului public testat de a contesta testul de integritate profesională efectuat în privința sa în baza articolului 22 din Lege rămâne a fi irealizabil și iluzoriu atât timp cât rezultatele testului sunt confirmate printr-o încheiere judecătorească. Prin urmare, funcționarul în cauză nu are posibilitatea de a se apăra împotriva arbitrariului."

Logica Curții expusă mai sus este valabilă și în speța noastră: persoana ex-acuzată nu are posibilitatea de a se apăra împotriva arbitrariului și de a recupera careva pierderi suportate

în legătură cu procesul penal încetat pe prescripție, deoarece statutul său de "nereabilitat" nu mai poate fi disputat.

Nimeni nu ar trebui să fie penalizat pentru că a ales să se apere.

Omisiunea de a compensa acuzatul/inculpatul care a trecut printr-un proces încetat, la o anumită etapă a procesului penal, pe temeiul expirării prescripției echivalează, în unele cazuri, cu sancționarea lui pentru că și-a ales o anumită tactică de apărare. În cadrul procesului penal, poziția activă a avocatului apărării – de a solicita efectuarea de expertize repetate/suplimentare, obținerea/administrarea de alte probe etc. – poate cauza prelungirea (a nu se confunda cu tergiversare intenționată) procesului până în punctul de a ajunge la expirarea prescripției. Însă, **nimeni nu ar trebui să fie penalizat pentru că a ales să se apere în cadrul unei urmăriri penale!**

Nici un acuzat, în nici un sistem de urmărire penală, pe lângă neplăcerile legate de urmărirea/procesul penală, punerea sub acuzare de comiterea unei infracțiuni, supunerea riscului de a fi condamnat, nu ar trebui să suporte alte greutăți/sarcini de natură economică sau alte rămășițe/sarcini suplimentare de natură morală, mai ales – persoanele care nu pot să și le permită. O logică diametral opusă ar merge împotriva dreptului la apărare, ca parte componentă a dreptului de acces la instanță și a dreptului la un proces echitabil.

➤ **Dreptul la viață privată (Art. 28 din Constituție), art.8 CEDO**

În aceeași cauză mai sus citată *Allen (Allen v. the United Kingdom, § 94)* Curtea a statuat, că "Fără protecție care să asigure respectarea deciziei de achitare sau de încetare în orice alte proceduri, garanțiile unui proces echitabil din articolul 6 § 2 ar putea risca să devină teoretice și iluzorii. Ceea ce este de asemenea în joc odată cu încheierea procesului penal este reputația persoanei și modul în care acea persoană este percepută de public. Într-o anumită măsură, protecția oferită de articolul 6§2 în acest sens se poate suprapune cu protecția oferită de articolul 8 (a se vedea, de exemplu, *Zollman v. the United Kingdom (dec.)*, no. 62902/00, ECHR 2003-XII, și *Taliadorou and Stylianou v. Cyprus*, nos. 39627/05 and 39631/05, §§ 27 și 56-59, 16 October 2008).

Încetarea cauzei penale pe temei de nereabilitare reprezintă o blamare morală, dar și cu consecințe juridice, pe alocuri, profunde pentru viața, cariera acuzatului. Această categorie de persoane vor avea permanent probleme de angajare în câmpul muncii. Persoanele angajate în serviciul public și alte poziții echivalente în care se cere ca criteriu de calificare – reputație bună/ireproșabilă, integritate – sunt deosebit de vulnerabile. Astfel, după încetarea cauzei penale – nu rămâne decât un nor sau ceață plină de incertitudine și suspiciuni pentru persoana acuzatului și viitorul său.

În cauza *Albanese c. Italiei*, (no 77924/01, § 54, 23 mars 2006), CtEDO a examinat problema incapacităților (exercitarea funcțiilor de tutore, administrarea unei societăți și interdicția de a ocupa anumite funcții publice) care decurg din înscrierea numelui persoanei falite în registrul falșilor. În urma examinării proporționalității restricțiilor, CtEDO a subliniat: "58. ... Curtea observă că incapacitățile menționate constituie în mod evident o ingerință în dreptul reclamantului la respectarea vieții private, [...]"

59. În ceea ce privește scopul urmărit, Curtea își exprimă îndoieli cu privire la legitimitatea acestei legislații speciale, majoritatea incapacităților menționate având natura unei sancțiuni de natură morală, ...

63. Curtea constată că incapacitățile în cauză nu sunt rezultatul unei hotărâri judecătorești, ci constituie o consecință automată a falimentului.

65. Deși reamintește că procedura de faliment în cauză nu intră sub incidența dreptului penal, ci a dreptului civil, Curtea reține că a constatat deja o încălcare a articolului 8 din Convenție, în ceea ce privește dreptul la respectarea vieții familiei, din cauza aplicării automate și absolute a unei pedepse accesorii, și anume interzicerea exercitării drepturilor părintești, oricărei persoane care execută o pedeapsă cu închisoarea, fără nici un control din partea instanțelor (a se vedea Sabou și Pircalab, citată mai sus, § 48).

În plus, în cauza Hirst (citată mai sus, § 82), Curtea a condamnat privarea de dreptul de vot al deținuților deoarece această măsură a constituit o restrângere globală, automată și nediferențiată a unui drept consacrat în Convenție.

66. ... Curtea apreciază că, din cauza caracterului automat al înscrierii în registru a numelui persoanei falite și a absenței unei evaluări și control judiciar asupra aplicării incapacităților aferente, precum și a termenului prevăzut pentru obținerea reabilitării, ingerința prevăzută de articolul 50 din Legea falimentului în dreptul la respectarea vieții private a reclamantului nu este „necesară într-o societate democratică” în sensul articolului 8 § 2 din Convenție. Prin urmare, a existat o încălcare a articolului 8 din Convenție.”

Constatățile CtEDO din cauza Albanese c. Italiei sunt perfect aplicabile situație în privința acuzatului "nereabilitat", a cărui proces penal a încetat în baza expirării prescripției răspunderii penale.

➤ **Securitatea raporturilor juridice combinată cu art.22 din Constituție (Nullum crimen, nulla poena, sine lege) și art.23 dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle.**

Potrivit art.110 Cod penal antecedentele penale reprezintă o stare juridică a persoanei, ce apare din momentul rămînerii definitive a sentinței de condamnare, generînd consecințe de drept nefavorabile pentru condamnat pînă la momentul stingerii antecedentelor penale sau reabilitării.

Potrivit art.111 Cod penal (3) Stingerea antecedentelor penale anulează toate incapacitățile și decăderile din drepturi legate de antecedentele penale.

Spre deosebire de persoana care s-a ales cu antecedente penale urmare a unei sentințe de condamnare și va fi reabilitată de drept în ordinea art.111 Cod penal, persoana cu cauza penală încetată în temeiul expirării prescripției este *de facto* pedepsită/condamnată și decăzută din drepturi (fără nici o sentință de condamnare) fără limitare în timp.

Legea nu reglementează și nu este clar la scurgerea cărui termen persoana este reabilitată?! Astfel, persoana cu cauza penală încetată în temeiul expirării prescripției suportă, în anumită privință, niște consecințe mai severe decât, de exemplu, o persoană

condamnată dar liberată de pedeapsă penală în baza amnistiei, sau a unui condamnat la o pedeapsă mai blândă decât închisoarea (amenda, de exemplu) – după executarea pedepsei.

În aceste circumstanțe, nu este clar care este mecanismul reabilitării de drept a persoanei, cu cauza penală încetată în temeiul expirării prescripției, după trecerea cărui interval de timp sau în care condiții? Astfel, **categoria data de persoane nu cunoaște întinderea, conținutul dreptului lor la reabilitare și cum ea poate să fie repusă în drepturi!** Deci, drepturile persoanei sunt afectate fără limitare în timp.

Articolul 8 CEDO, în esență, are menirea să protejeze individul împotriva ingerinței arbitrare a autorităților publice. De remarcat este faptul, că statutul "de nereabilitat" a persoanei cu cauza penală încetată în temeiul expirării prescripției, nu trebuie contrabalansat cu alte drepturi cu care ar intra în conflict și ar fi necesar de găsit un echilibru!

De asemenea, este de remarcat faptul că o **condamnare penală nu privează persoana condamnată de dreptul său de a fi uitată**, cu atât mai mult dacă acea condamnare a fost ispășită. (*M.L. and W.W. v. Germania*, 2018, § 100; *M.L. v. Slovakia*, 2021, § 38).

Lipsa reglementării mecanismului reabilitării persoanei, a cărui proces penal a fost încetat în legătură cu prescripția răspunderii penale, încalcă dreptul ex-acuzatului de a fi uitat.

P.S. După finalizarea prezentei excepții de neconstituționalitate CtEDO a pronunțat hotărârea sa în cauza *Nealon and Hallam v. Regatul Unit* (nos. 32483/19 and 35049/19, 11 iunie 2024), în care a șters distincția dintre sentința de achitare și cea de încetare a procesului penal, sub aspectul gradului de protecție a prezumției de nevinovăție:

" 157. [...] Cu toate acestea, în speță, Marea Cameră consideră că este necesar să se reevalueze dacă menținerea acestei distincții – și, prin urmare, acordarea unui nivel mai ridicat de protecție în temeiul celui de-al doilea aspect al articolului 6 § 2 din Convenție, unei persoane care a fost achitată decât față de o persoană împotriva căreia a fost încetat procesul penal – continuă să fie justificată.

158. În timp ce la prima vedere o încetare ar putea să nu aibă același efect exonerator ca o achitare, la o examinare mai atentă, realitatea este mult mai nuanțată și mai puțin clară. Procedura penală ar putea fi încetată deoarece pur și simplu nu există suficiente dovezi pentru a urmări penal (a se vedea, de exemplu, *McCann și Healy*, citate mai sus). Pe de altă parte, persoanele, împotriva cărora existau dovezi ample de a fi urmărite penal (și poate chiar de a fi condamnate) ar putea fi încetate sau achitate din motive tehnice (de exemplu, în cazul în care urmărirea penală a fost prescrisă). S-ar părea că nu există niciun motiv întemeiat pentru care cei din urmă ar trebui să fie într-o poziție mai favorabilă, pur și simplu pentru faptul că cazurile lor s-au încheiat cu o achitare.

159. În plus, semnificația unei încetări poate varia între cauzele individuale și, de asemenea, între diferitele sisteme juridice. În cauza *Lähteenmäki v. Estonia* (nr. 53172/10, § 49, 21 iunie 2016), Curtea a examinat contextul specific al încetării procedurii penale în temeiul articolului 202 din Codul de procedură penală, care cerea ca vinovăția acuzatului pentru

infracțiunea comisă să fie neglijabilă. Deși încetarea în temeiul acestei dispoziții nu a echivalat cu o condamnare sau o achitare, Curtea a observat că aceasta a avut totuși un anumit efect inculpator.

160. Este de remarcat faptul că în cauza Allen (care, la fel ca Sekanina, se referea de asemenea la o cerere de despăgubire împotriva Statului formulată de un fost acuzat), Marea Cameră nu a considerat oportun să mențină distincția clară dintre încetare și achitare, astfel cum este prevăzută în hotărârea Sekanina...

163. În plus, deși s-a constatat că distincția între o încetare și o achitare definitivă pe fond a fost constatată în cauze privind cheltuielile de judecată și cererile de despăgubire ale foștilor acuzați ..., nici o astfel de distincție nu a fost făcută în cazurile care implică cereri de despăgubire civilă depuse de victime și cazurile privind procedurile disciplinare...

164. Curtea nu este convinsă că ar trebui menținut un nivel mai ridicat de protecție a prezumției de nevinovăție în cauzele privind pretențiile foștilor acuzați cu privire la cheltuieli de judecată și despăgubiri ca urmare a unei achitări (cauzele care se încadrează în prima parte a primei componente) decât în cazurile care nu se încadrează în această categorie restrânsă.

165. Prin urmare, din punct de vedere juridic, este dificil să se justifice invocarea distincției dintre achitări și încetări într-o categorie de cauze, dar nu și în altele.

166. [...] în lumina considerentelor evidențiate la paragrafele precedente, Curtea nu mai este convinsă că deciziile luate de autoritățile competente cu privire la o cerere de despăgubire sau de cheltuieli de apărare a unui fost acuzat în urma unei achitări au caracteristici atât de distinctive încât să justifice un nivel mai ridicat de protecție a prezumției de nevinovăție în temeiul articolului 6 § 2 din Convenție decât cel care se aplică unei persoane în privința căreia procedura penală a fost încetată.

167. Prin urmare, Curtea consideră că nu mai este necesară sau pluzibilă menținerea acestei distincții.

168. În consecință, de acum înainte, indiferent de natura procedurilor conexe ulterioare și indiferent dacă procesul penal s-a încheiat printr-o achitare sau o încetare, deciziile și raționamentul instanțelor naționale sau ale altor autorități în acele proceduri conexe ulterioare, atunci când sunt considerate ca un întreg și în contextul exercițiului pe care sunt obligați de dreptul intern să îl întreprindă, vor încălca articolul 6 § 2 din Convenție în al doilea aspect al său, dacă ar constitui imputarea răspunderii penale reclamantului. A imputa răspunderea penală unei persoane înseamnă a reflecta opinia conform căreia aceasta este vinovată în baza standardului penal al săvârșirii unei infracțiuni ..., sugerând astfel că procesul penal ar fi trebuit să fie soluționat diferit."

În baza celor expuse,

SOLICITĂM:

A declara neconstituționale:

- Sintagma "nereabilitare a persoanei, prevăzute la art. 275 pct. 4)" de la al.2 art.285 CPP;
- Sintagma "încetarea urmăririi penale pe teme de reabilitare" din al.3 art.23 CPP;
- Golul noprmativ de la art.6 lit.b) din Legea 1545/1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești - "b) scoaterii persoanei de sub urmărire penală sau încetării urmăririi penale pe temeiuri de reabilitare;" în partea ce ține de omisiunea legislativă de a prevedea posibilitatea repunerii în drepturi (recuperării pierderilor) a persoanelor în privința cărora cauza penală a fost încetată în baza expirării termenului de prescripție de tragere la răspundere penală.

Cu respect,

01 Iunie 2024

Vladimir Grosu, avocat

ÎNCHEIERE

09 septembrie 2024

mun.Chișinău

Judecătoria Chișinău, sediul Centru
Instanța de judecată compusă din:
Președintele ședinței, judecător
Grefier

Andrei Ojoga
Elena-Crăița Costin

examinând în ședință publică chestiunea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate, în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Vadim Godonoagă împotriva Ministerului Justiției al RM, intervenient accesoriu Procuratura Generală a RM privind încasarea prejudiciului moral, material și cheltuielilor de judecată,

c o n s t a t ă :

La 28 decembrie 2023, Vadim Godonoagă a depus cerere de chemare în judecată împotriva Ministerului Justiției al RM, solicitând încasarea prejudiciului moral, material și cheltuielilor de judecată.

În motivarea cererii de chemare în judecată au fost indicate circumstanțele de fapt și de drept pe care partea reclamantă își întemeiază cerințele, fiind anexate înscrisurile corespunzătoare.

Potrivit fișei de repartizare din 09 ianuarie 2024, cererea a fost repartizată prin intermediul Programului Integrat de Gestionare a Dosarelor judecătorului Andrei Ojoga.

Prin încheierea protocolară din 27 mai 2024 s-a dispus atragerea în proces a Procuraturii Generale al RM în calitate de intervenient accesoriu.

La 23 august 2024, reprezentantul părții reclamante a depus prin intermediul Direcției evidență și documentare procesuală cerere privind ridicarea excepției de neconstituționalitate.

Respectiv, avocatul Ilie Gilca a solicitat admiterea prezentei cereri cu declararea neconstituționalității sintagmelor și golului normativ: „Sintagma „nereabilitare a persoanei, prevăzute la art.275 pct.4)” de la alin.(2) art.285 Cod de procedură penală; sintagma „încetarea urmăririi penale pe temei de reabilitare” din alin.(3) art.23 Cod de procedură penală; golul normativ de la art.6 lit.b) din Legea nr.1545/1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești – „b) scoaterii persoanei de sub urmărire penală sau încetării urmăririi penale pe temeiuri de reabilitare”, în partea ce ține de omisiunea legislativă de a prevedea posibilitatea repunerii în drepturi (recuperării pierderilor) a persoanelor în privința cărora cauza penală a fost încetată în baza expirării termenului de prescripție de tragere la răspundere penală, sunt aplicabile fondului litigiului, cu transmiterea sesizării în adresa Curții Constituționale.

În susținerea cererii a făcut trimitere la art.12¹ alin.(1) și (2) Cod de procedură civilă, hotărârea Curții Constituționale nr.2 din 09 februarie 2016 și decizia Curții Constituționale nr.85 din 08 iunie 2021.

În ședința de judecată, reprezentantul părții reclamante – avocatul Ilie Gîlca a solicitat admiterea în sensul formulat a cererii de ridicare a excepției de neconstituționalitate pe motivele de fapt și de drept invocate în conținutul acesteia.

Reprezentantul părții pârâte Ministerul Justiției – Nicolae Nigai în ședința de judecată a solicitat admiterea cererii.

În ședința de judecată reprezentantul intervenientului accesoriu Procuratura Generală - Ala Cauș a lăsat examinarea cererii la discreția instanței.

În ședința de judecată, partea reclamantă nu s-a prezentat, procedura de citare fiind legal îndeplinită.

Audiind participanții la proces, studiind materialele cauzei, instanța de judecată consideră necesar de a admite cererea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate, din următoarele considerente.

În conformitate cu art.12¹ alin.(1) Cod de procedură civilă, *în cazul existenței incertitudinii privind constituționalitatea legilor, a hotărîrilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărîrilor și ordonanțelor Guvernului ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze, instanța de judecată, din oficiu sau la cererea unui participant la proces, sesizează Curtea Constituțională.*

În conformitate cu art.12¹ alin.(2) Cod de procedură civilă, *la ridicarea excepției de neconstituționalitate și sesizarea Curții Constituționale, instanța nu este în drept să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, limitându-se exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții: a) obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art.135 alin.(1) lit.a) din Constituție; b) excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia ori este ridicată de către instanța de judecată din oficiu; c) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei; d) nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate.*

În conformitate cu art.135 alin.(1) lit.a) din Constituția Republicii Moldova, *Curtea Constituțională exercită, la sesizare, controlul constituționalității legilor și hotărîrilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărîrilor și ordonanțelor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.*

Obiectul examinării prezentei cauze îl constituie solicitarea părții reclamante privind repararea prejudiciului material și moral cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești.

Cu referire la conținutul sesizării privind excepția de neconstituționalitate, instanța de judecată nu se poate expune, la caz, considerându-se necesar de a oferi posibilitate solicitantului de a beneficia de acest drept, ținând cont inclusiv de poziția luată de reprezentanții pârâtului și a intervenientului accesoriu.

Respectiv, în urma examinării cererii instanța de judecată a concluzionat că aceasta se încadrează în condițiile impuse de legiuitor, or prevederile la care face referire solicitantul urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei.

Având în vedere că, cererea reprezentantului părții reclamante corespunde prevederilor art.12¹ alin.(2) Cod de procedură civilă, instanța de judecată concluzionează necesitatea admiterii cererii de ridicare a excepției de neconstituționalitate al art.24 alin.(1) și (2) Cod de executare, cu sesizarea în acest sens a Curții Constituționale a Republicii Moldova.

În conformitate cu art.12¹, art.269-270 Cod de procedură civilă, instanța de judecată

d i s p u n e:

Se admite cererea reprezentantului părții reclamante.

Se sesizează Curtea Constituțională cu privire la realizarea controlului constituționalității:

- Sintagmei „nereabilitare a persoanei, prevăzute la art.275 pct.4)” de la alin.(2) art.285 Cod de procedură penală;
- Sintagmei „încetarea urmăririi penale pe temei de reabilitare” din alin.(3) art.23 Cod de procedură penală;
- Golul normativ de la art.6 lit.b) din Legea nr.1545/1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești – b) scoaterii persoanei de sub urmărire penală sau încetării urmăririi penale pe temeiuri de reabilitare, în partea ce ține de omisiunea legislativă de a prevedea posibilitatea repunerii în drepturi (recuperării costurilor/pierderilor) a persoanelor în privința cărora cauza penală a fost încetată în baza expirării termenului de prescripție de tragere la răspundere penală.

Încheierea nu se supune nici unei căi de atac.

Președintele ședinței,
Judecător (semnătură)
Copia corespunde originalului,
Judecător

Andrei Ojoga

Andrei Ojoga